

SĂPĂTURILE arheologice din 1958 au avut ca obiectiv principal cercetarea Dealului Cișmelei în legătură cu rezolvarea problemelor pentru care datele erau mai puțin cunoscute sau' lipseau: formarea terasei, fauna paleolitică, originea culturii Vădastra, locuințe, morminte ș. a. ¹. De aceea am delimitat și trasat în continuarea săpăturilor din anul precedent o suprafață cu lungime de 16 m și lățime de 4,50 m. Pentru întregirea formei unui bordei am deschis, în partea de vest a săpăturilor din 1948, altă suprafață de 8,20 × 2,20 m (pl. I), iar pentru cercetarea stratificației în adâncime a terenului am efectuat un sondaj în colțul de nord-est al săpăturii (pl. II/1—2). Analizele solului se datoresc prof. Em. Protopopescu-Pache.

Săpăturile au început la 16 august și au durat pînă la 20 octombrie 1958 ².

STRATIGRAFIE

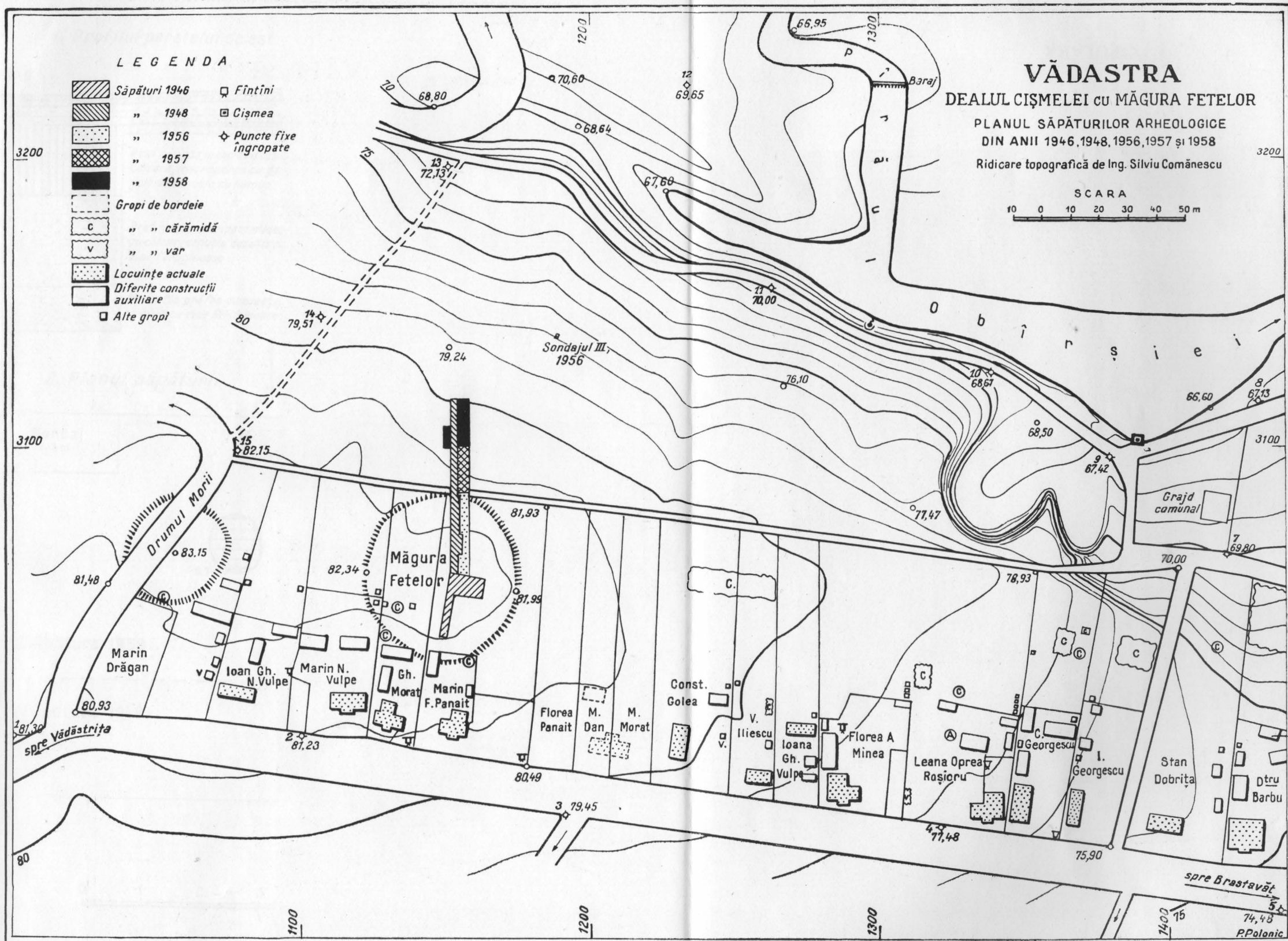
În sondajul efectuat se întîlnește între 4 m și 3,25 m adîncime un depozit pămîntos nisipos de culoare galbenă-cenușie deschis (crème), marmorat cu vine neregulate slab ruginii datorită hidroxizilor de fier. De la 3,25 m pînă la circa 1,70 m adîncime se află un strat pămîntos prăfos slab nisipos de culoare cenușie deschis cu multe pete mai închise și structură compactă, străbătut de găurele de rîme și ganguri de rozătoare (crotovine). În ambele straturi prezența fluturașilor de mica arată originea acvatică a acestor depozite. Ele conțin și gasteropode de stepă (*Helicella striata* MÜLL., *Jaminia tridens* MÜLL.) transportate de vînturi din împrejurimi, ceea ce indică și o acțiune eoliană în depunerea acestor formații.

De la 1,70—0,55 m adîncime e subsolul straturilor de cultură. El conține concrețiuni mari, lățite și alungite. Pămîntul dintre ele are culoarea galbenă-cenușie a loessului cu oarecare cantitate de humus și o structură glomerulară apropiată de aceea a solului. În tot peretele sondajului se observă că și solul de la suprafață, de culoare închisă, conține concrețiuni, dar acestea au dimensiuni mici și abundă cam la 1 m adîncime. Solul, cît și stratul cu concrețiuni mici și mari, e străbătut de numeroase crotovine în care se întîlnesc amestecate și resturi arheologice, cărate de animale din straturile de cultură.

¹ Cf. Corneliu N. Mateescu, *Săpături arheologice la Vădastra*, în *Materiale*, VI, p. 107. Prezentarea succintă a săpăturilor anterioare în *Z Orlani Wieków*.

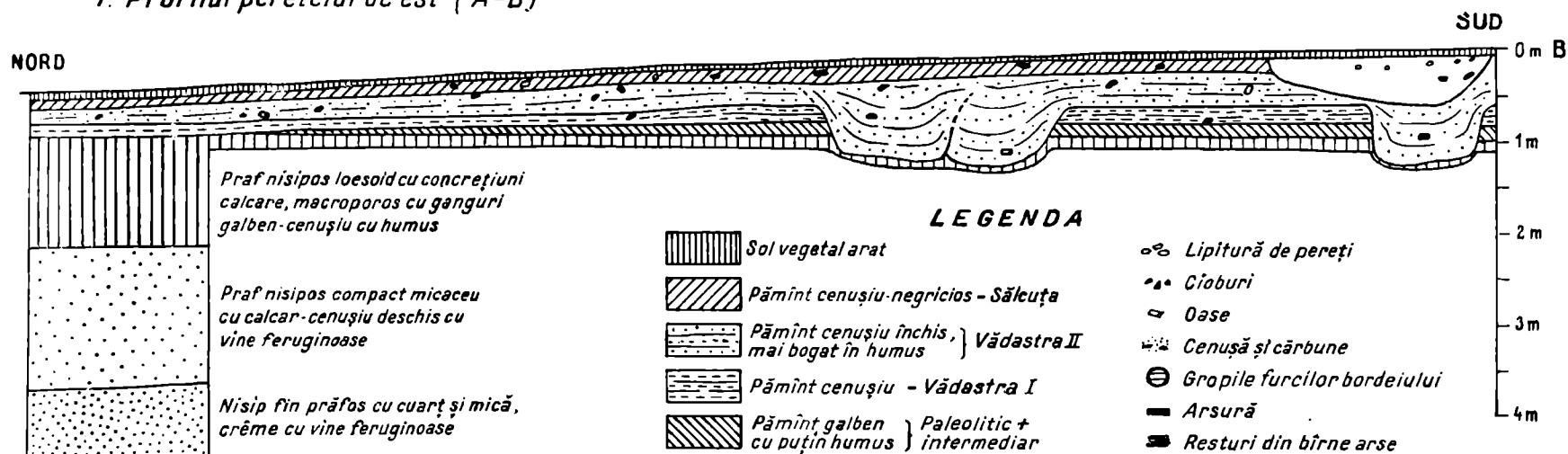
XXV (1959), nr. 2, p. 164—166.

² La săpături a asistat în continuare pentru practică, zece zile, studenta Elisabeta Năucu.

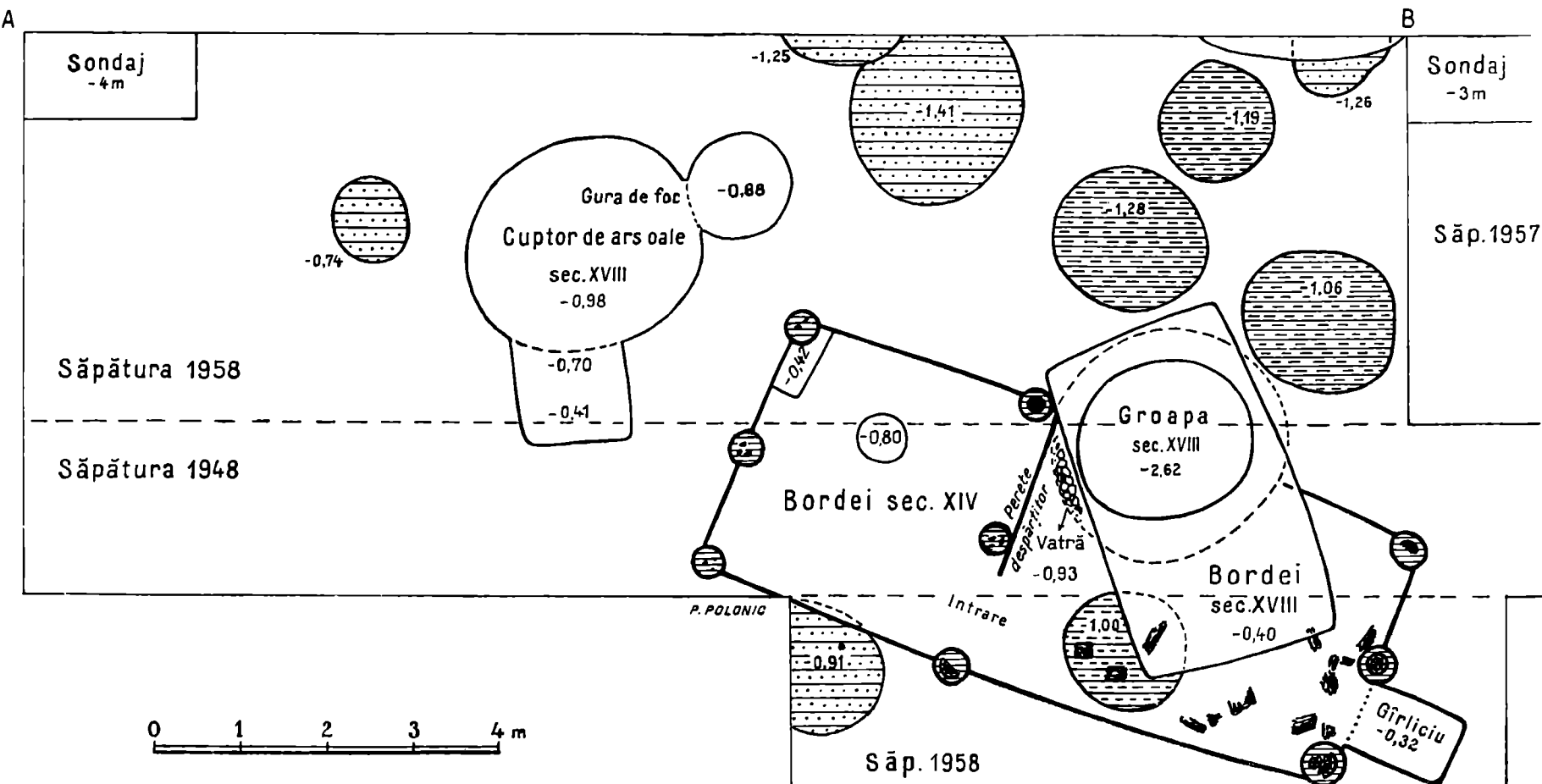

Pl. I. — Vădastra. Dealul Cișmei cu săpăturile arheologice.

1. Profilul peretelui de est (A-B)

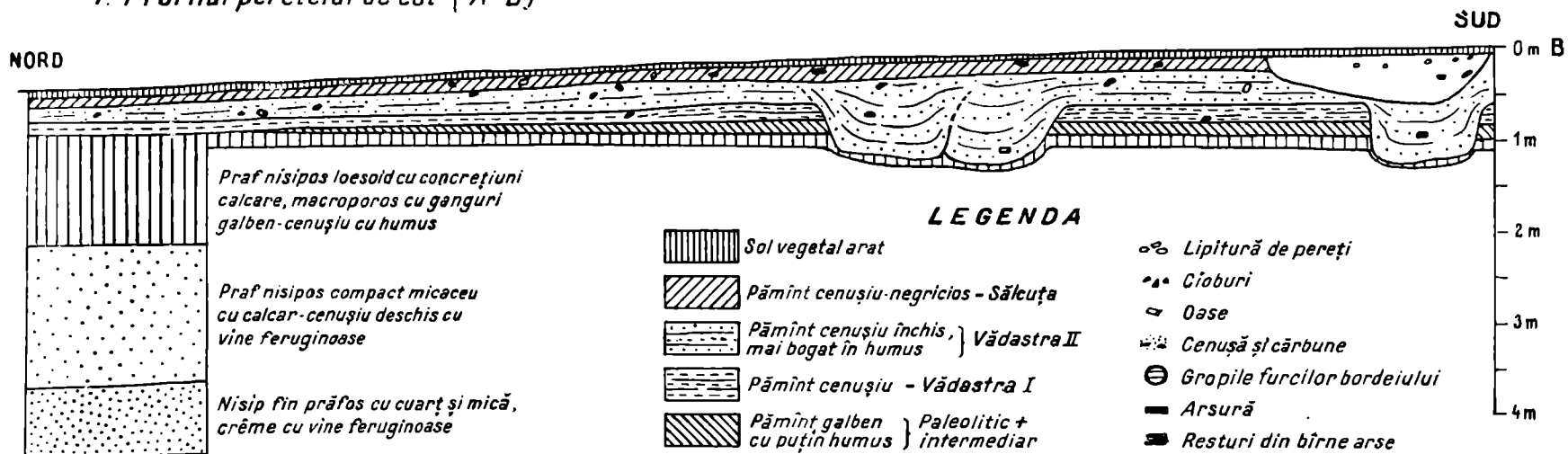

2. Planul săpăturii

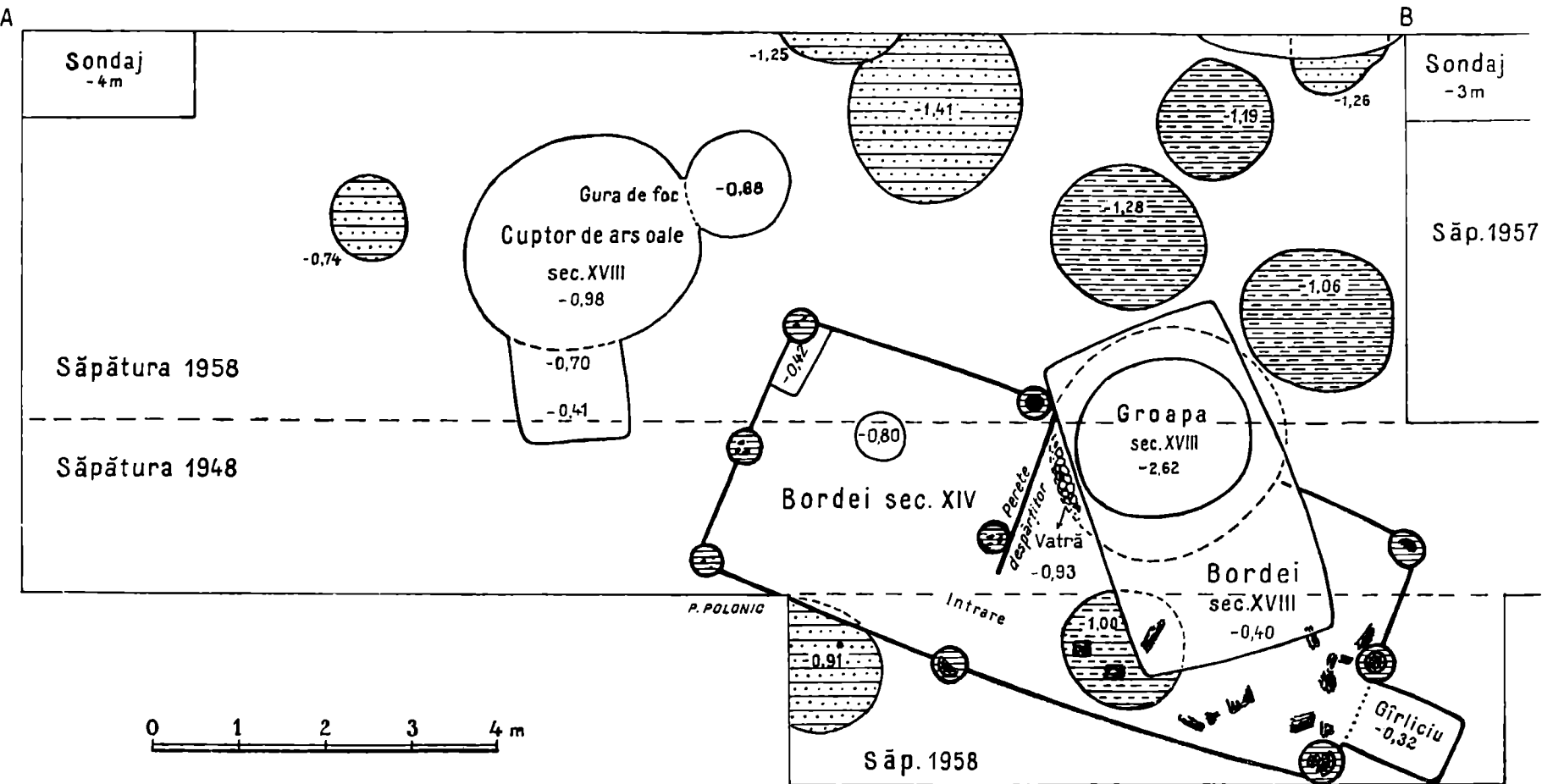

Pl. II. -Vădastra. Dealul Cișmelei. Săpăturile arheologice din 1958. 1, profilul peretelui de est; 2, planul săpăturii.

1. Profilul peretelui de est (A-B)

2. Planul săptămânii

Pl. II. — *Vădastra*. Dealul Cişmelei. Săpăturile arheologice din 1958. 1, profilul peretelui de est; 2, planul săpăturii.

late din pastă cu argilă marnoasă-nisipoasă, amestecată cu nisip grosolan, pietricele și, câteodată, cu pleavă. Formele lor sînt alese; unele (strachina, vasul cu picior, castronul) se aseamănă cu formele din stratul anterior. Aproape toată ceramica e împodobită cu motive ornamentale combinate din meandri, spirale, romburi,

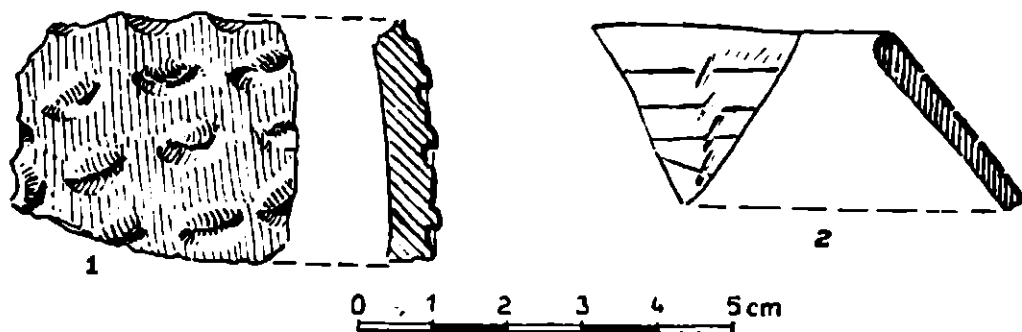

Fig. 1. — Fragmente de vase cu ornamente caracteristice: 1, culturii Criș; 2, culturii ceramicii liniare.

rezultate prin crestare, lustruite și incrustate cu alb. Adesea, porțiuni neornamentate apar cu o culoare roșie-crudă (fig. 3/1).

Plastica, de asemenea, e bine reprezentată. Pe un fragment de figurină de dimensiuni mai mari apare indicată în mod clar fota. Ea vădește — după observațiile etnografului Fl. Florescu — nu numai structura acestui element de costum, ci și ornamentica realizată prin tehnica țesăturii și alesăturii (fig. 3/2).

Uneltele de silex, piatră și os sînt mai numeroase decît cele din stratul Vădaștra I. Cîteva răzuitoare de calcedonie și toporașe de piatră șlefuită se deosebesc prin execuție îngrijită.

Ca și în trecut, ocupațiile principale au rămas aceleași: creșterea vitelor¹ și cultivarea plantelor, alături de care se practica restrîns vînătoarea și pescuitul².

Stratul Sălcuța, ultimul strat arheologic, e de culoare cenușie negricioasă închis, gros de 0,16—0,08 m. Partea arată are nuanță puțin mai deschisă. Conținutul său cultural e sărăcăcios față de celelalte straturi neolitice de pe Dealul Cișmelei, iar materialul arheologic este mai fragmentat din cauza arăturilor adînci.

Ceramica e lucrată din pastă comună, roșie-brună și din pastă de calitate, neagră-cenușie, lustruită. Cele mai cunoscute forme sînt strachina și ceașca. Vasele din pastă comună au, uneori, ornamente incizate în formă de « paranteze »³; cele din pastă de calitate, ornamente pictate cu grafit. Plastica e reprezentată prin două figurine fragmentare: una antropomorfă, cealaltă zoomorfă.

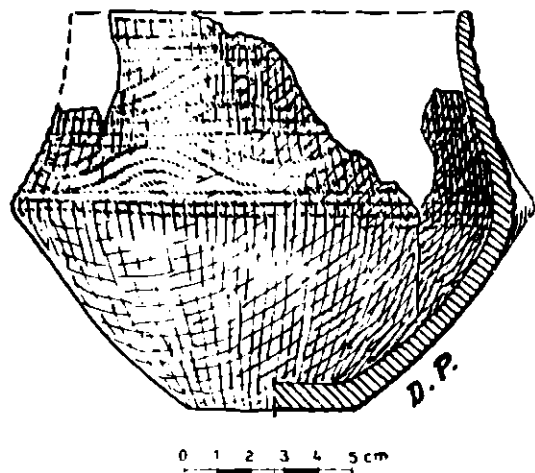

Fig. 2. — Vas de lut cu ornamente caracteristice fazei Bolintineanu.

¹ Între oasele cercetate de prof. V. Gheție, un humerus de la un bovin de talie mare, castrat, arată — după asperitățile pe care le prezintă ca un efect de mecanostrucură — că animalul a fost întrebuințat la tracțiune.

² O vertebră, determinată de d-rul M. Băcescu, aparținea unui crap (*Cyprinus carpio* L.) de circa 2—3 kg adus, desigur, din balta sau pirăul Obirșiei.

³ Numite astfel de I. Andrieșescu (*Les fouilles de Sultana, în Dacia, I, 1942, p. 63*).

Din cauza rarității uneltelor de metal, unelte de silex, piatră și os continuă să fie întrebuințate ca și în trecut. Un fragment dintr-un topor șlefuit cu gaură de înmănușare e lucrat cu multă îndemînare dintr-o rocă eruptivă semi-bazică,

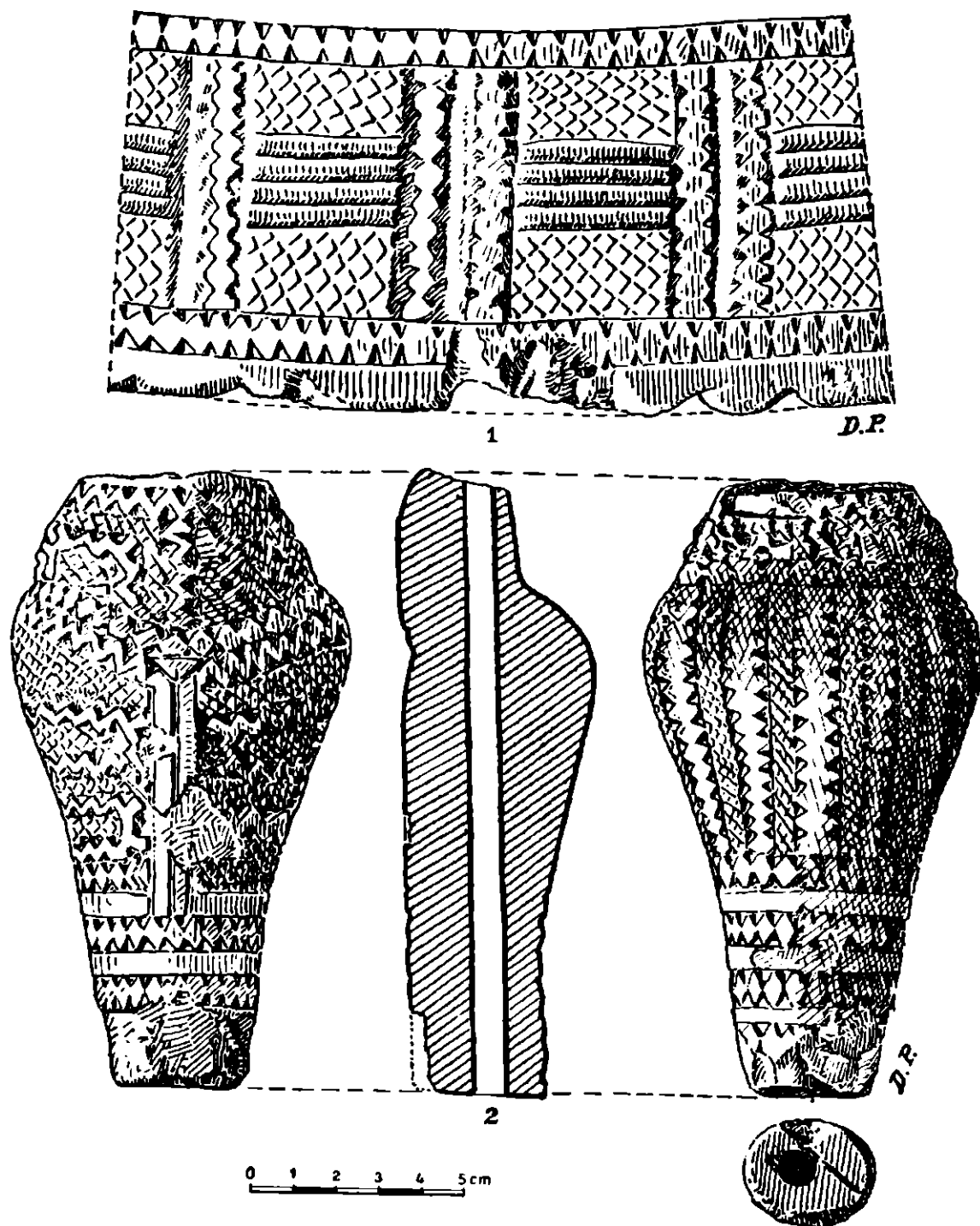

Fig. 3. — 1, fragment din ornamentul desfășurat de pe un picior de vas; 2, fragment de figurină cu motive decorative ce reprezintă fota.

asemănătoare cu grano-dioritele din regiunea Lipova-Radna. Și ocupațiile locuitorilor au rămas aceleași.

În stratul Sălcuța s-au găsit câteva fragmente ceramice mai târzii, caracteristice culturii Coțofeni, cu decor din benzi cu liniuțe oblice-paralele și motive penate, iar în solul arat, două fragmente ceramice de la sfârșitul secolului al XIV-lea.

Săpăturile din 1948 au tăiat în diagonal groapa unui bordei a cărui formă a fost reconstituită prin săpăturile de anul acesta (pl. II/2). Bordeiul, orientat NNE-SSV, e de dimensiuni mari: 7,60 × 3,10 m. Groapa, adîncă pînă la 0,93 m de la suprafața solului, are pămîntul de umplutură negricios-cenușiu ce se desprinde ușor de pe fundul bătătorit. Construit din lemne de stejar, bordeiul se înălța cu aproximativ 2/3 deasupra solului. Acoperișul, judecînd după resturile carbonizate ale furcilor, era în două ape.

Bordeiul avea intrarea printr-un gîrlici cu scoboriș aflat în colțul de sud-vest. În prima încăpere se afla vatra; în cea de-a doua, despărțită printr-un primez de lemn era o mică banchetă de pămînt întrebuințată ca lavișă. Pe fundul bordeiului, mai ales în camera cu vatra, s-au găsit mai multe fragmente de vase cu ornamente din caneluri și valuri — caracteristice pentru sfîrșitul secolului al XIV-lea. Un vîrf de săgeată de fier, câteva cuie și oase de cornute mici și mari completează inventarul. Se pare că bordeiul a fost incendiat după ce fusese evacuat.

Camera cu vatra a fost străpunsă, mai târziu, de o groapă mare «de bucate», ascunsă într-un bordei de dimensiuni mici. În umplutura gropii s-a găsit, pe lîngă alte resturi arheologice, un fragment dintr-o ulcea datată în secolul al XVIII-lea.

La cîțiva metri nord de groapă se afla un cuptor de ars oale, de formă tronconică, săpat în pămînt pînă la 0,88 m adîncime. Cuptorul e prevăzut cu o «groapă de deservire»¹ pușin mai adîncă, în care se ajungea printr-o ușoară pantă (pl. II/2). După părăsire, cuptorul a rămas expus intemperiei și apoi astupat în ultimele decenii ale secolului al XVIII-lea, cum atestă o para bătută în timpul sultanului Abdul Hamid I².

CONCLUZII

Continuarea săpăturilor a îmbogățit materialul documentar în sprijinul ipotezelor vechi.

Analizele solului și urmărirea depozitului acvatic aduc noi date pentru explicarea formării terasei și straturilor de cultură. Pe terasă, stratul paleolitic descrește treptat spre nord (ca și celelalte straturi) și dispare o dată cu accentuarea pantei.

În faza de început a culturii Vădastra, *Vădastra I*, legăturile neoliticilor de pe Dealul Cișmelei cu triburile vecine se reflectă în ceramică și în materialul litic întrebuințat la prelucrarea unor unelte. Ornamentele în formă de «note muzicale» de pe ceramica liniară din regiunile de la Dunărea mijlocie se cunosc, pînă acum, în Oltenia numai prin săpăturile de la Vădastra. Toporașele șlefuite de pe Dealul Cișmelei sînt în mare parte din roci a căror proveniență trebuie căutată în munții Banatului. În nord-est cei mai vechi purtători ai culturii Boian sînt documentați, recent, pe Olt³.

Săpăturile au adus contribuții și pentru timpurile mai noi. Reconstituirea bordeiului face cunoscut, pentru prima oară bordeiul cu gîrlici de la sfîrșitul secolului al XIV-lea, a cărui tradiție s-a păstrat în regiune pînă în zilele de azi,

¹ Cuptoare de acest tip se întîlnesc și azi (cf. Florea B. Florescu, *Ceramica neagră lustruită de la Marginea*, Buc., 1958, p. 14 și fig. 7).

² Moneda e deteriorată. După lectura numismatului Octavian Iliescu ea a fost bătută la Cairo, în

al XVII-lea an de domnie al sultanului Abdul Hamid I (1774—1789).

³ La Slatina, prof. I. N. Moroșan a găsit ceramică din faza Bolintineanu.

iar ceramica datată, printr-o monedă de la Mircea cel Bătrîn, bătută între 1394—1396, contribuie la determinarea acestei perioade. Tot astfel, reconstituirea și datarea cuptorului de ars oale cu groapă «de deservire» și pantă de acces e noutate pentru sfârșitul secolului al XVIII-lea atât de apropiat și de puțin cunoscut.

CORNELIU N. MATEESCU

АРХЕОЛОГИЧЕСКИЕ РАСКОПКИ В ВЭДАСТРЕ

КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ

Раскопки 1958 года производились на урочище *Дялул Чишмелей*; они являются продолжением раскопок 1957 года (табл. I). В основании культурных слоев залегает *палеолитический* слой, который здесь нельзя отличить от *промежуточного* слоя. Он перекрыт слоями *Вэдастра I*, *Вэдастра II*, *Сэлкуца*. В Сэлкуцском слое найдено несколько черепков, относящихся к коцофенской культуре. Землянка относится к концу XIV в., а печь для обжига горшков — к концу XVIII в. (табл. II).

Раскопки значительно способствовали выяснению вопроса об образовании террасы и культурных слоев, о занятиях неолитических обитателей Дялул Чишмелей и о их связях с соседними племенами. Что касается более поздней эпохи, то открытие землянки и печи для обжига горшков внесло значительный вклад в дело изучения соответствующего периода.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Таблица I. *Вэдастра*. Дялул Чишмелей. Археологические раскопки.

Таблица II. *Вэдастра*. Дялул Чишмелей. Археологические раскопки 1958 года. 1, профиль восточной стены разреза; 2, план раскопок.

Рис. 1. — Фрагменты сосудов с характерным орнаментом: 1, культура Криш; 2, культура линейной керамики.

Рис. 2. — Глиняный сосуд с характерным для болинтинянской фазы орнаментом.

Рис. 3. — 1, фрагмент орнамента на ножке сосуда; 2, фрагмент статуэтки, орнамент которой изображает крестьянскую юбку («fota»).

LES FOUILLES ARCHÉOLOGIQUES DE VĂDASTRA

RÉSUMÉ

Les fouilles de 1958 ont été effectuées sur la colline dite *Dealul Cișmelei*, en continuation de celles de 1957 (pl. I). A la base même des couches de civilisation, se trouve la couche *paléolithique* qui, en cet endroit, ne peut être distinguée de la couche *intermédiaire*. Par-dessus cette couche, se succèdent les couches *Vădastra I*, *Vădastra II*, *Sălcuța*. Dans la couche *Sălcuța* ont été trouvés quelques tessons appartenant à la civilisation de *Coțofeni*. Une hutte date de la fin du XIVe siècle et un four de potier, de la fin du XVIIIe (pl. II).

Les fouilles ont apporté d'importantes contributions au sujet de la formation de la terrasse et des couches de civilisation, ainsi qu'en ce qui concerne les occupations de l'homme néolithique de *Dealul Cișmelei* et ses relations avec les tribus voisines. La hutte et le four de potier sont, pour une époque plus récente, autant de contributions apportées à la connaissance des périodes respectives.

EXPLICATION DES FIGURES

Planche I. — *Vădastra*. *Dealul Cișmelei* et les fouilles archéologiques.

Planche II. — *Vădastra*. *Dealul Cișmelei*. Les fouilles de 1958. 1, profil de la paroi orientale; 2, plan des fouilles.

Fig. 1. — Fragments de vases à ornements caractéristiques appartenant à: 1, la civilisation de *Criș*; 2, la civilisation de la céramique linéaire.

Fig. 2. — Vase en terre cuite, à ornements caractéristiques de la phase *Bolintineanu*.

Fig. 3. — 1, Fragment de l'ornement développé, figurant sur un pied de vase; 2, fragment de figurine à motifs décoratifs représentant une «fota» (tablier du costume des paysannes).